

Ounasvaaran lukio

Rovaniemen kaupunki
Esteettömyysasiakirja

Estea

Tea Tuohioja

050 324 1752

tea.tuohioja@estea.fi

estea

Sisällysluettelo

.....	1
Ounasvaaran lukio	1
Sisällysluettelo	2
1 Johdanto	4
2 Vaatimukset suunnitteluasiakirjoille	6
2.1 Arkkitehtisuunnitelmat (ARK).....	6
2.2 Piha- ja maisemasuunnitelmat.....	7
2.3 Valaistussuunnitelmat.....	8
2.4 Sähkösuunnitelmat ja turvajärjestelmät	9
2.5 Ovi-, heloitus- ja oviautomaatiosuunnitelmat	9
2.6 Hissisuunnitelmat.....	10
2.7 Sisustus- ja irtokalustussuunnitelmat	11
2.8 Opastussuunnitelmat	11
2.9 LVI-suunnitelmat	11
2.10 AV- ja akustiikkasuunnitelmat.....	12
3 Kohteen esteettömyysvaatimukset	14
3.1 Ulkotilat ja piha-alueet.....	14
3.1.1 Kulkuväylät.....	14
3.1.2 Luiskat ja portaat ulkona	15
3.1.3 Esteettömät autopaikat ja saattoliikenne	17
3.1.4 Polkupyöräpysäköinti	18
3.1.5 Pihan toiminnot	19
3.1.6 Ulkovalaistus	19
3.1.7 Opastus ulkona.....	20
3.2 Sisäänkäynnit.....	21
3.2.1 Kaikkien sisäänkäyntien esteettömyysvaatimukset	21
3.2.3 Tuulikaapit sisäänkäynneillä	23
3.3 Tilojen ja liikkumisen yleiset esteettömyysperiaatteet	24

3.3.1 Tilojen hahmottuminen.....	24
3.3.2 Induktiosilmukat.....	25
3.3.3 Aistiesteettömyys.....	26
<i>3.4 Liikkuminen sisätiloissa.....</i>	<i>27</i>
3.4.1 Opastus sisätiloissa	27
3.4.2 Sisäiset kulkureitit	28
3.4.3 Hissi.....	29
3.4.4 Portaat sisällä.....	30
3.4.5 Luiskat sisällä.....	31
<i>3.5 Opetus- ja yhteistilat.....</i>	<i>32</i>
3.5.1 Aulat, vaatesäilytys ja lukittavat kaapit.....	32
3.5.2 Vahtimestari ja yleinen palvelupiste.....	33
3.5.3 Opetus- oppimis- ja ryhmätyöskentelytilat.....	34
3.5.4 Ruokailu- ja oleskelutilat.....	36
3.5.5 Hiljaiset vetäytymistilat.....	37
<i>3.6 Liikunta- ja harrastetilat.....</i>	<i>37</i>
3.6.1 Liikuntasali	37
3.6.2 Oheisharjoittelu ja kuntosali	38
3.6.3 Katsomot.....	39
<i>3.7 Puku-, pesu- ja wc-tilat.....</i>	<i>40</i>
3.7.1 Pukuhuoneet.....	40
3.7.2 Pesutilat	41
3.7.3 Esteettömät wc:t	41
3.7.4 Muut wc-tilat.....	43
<i>3.8 Henkilökunnan ja tukipalveluiden tilat.....</i>	<i>44</i>
3.8.1 Neuvottelutilat.....	44
3.8.2 Opettajien työtilat ja sosiaalitilat.....	45

1 Johdanto

Esteettömyysasiakirjan tavoitteena on tunnistaa Ounasvaaran lukion hankkeen esteettömyyteen liittyvät keskeiset suunnittelutarpeet ja määrittää esteettömyyttä koskevat vaatimukset hankesuunnittelun ja jatkosuunnittelun ohjaamiseksi.

Asiakirjassa esitetään kohteen esteettömyyttä koskevat suunnitteluperiaatteet, tilakohtaiset esteettömyyssuositukset sekä eri suunnittelualoja koskevat vaatimukset esteettömyysratkaisujen esittämisestä suunnitteluasiakirjoissa. Tavoitteena on varmistaa, että esteettömyys huomioidaan johdonmukaisesti kaikissa suunnitteluvaiheissa ja että esteettömyysratkaisut voidaan todentaa suunnittelun edetessä. Asiakirja toimii hankesuunnittelun ohjausasiakirjana sekä myöhemmän suunnittelun, suunnitelmakatselmusten ja toteutusvaiheen esteettömyyden arvioinnin lähtökohtana.

Esteettömyysasiakirjan luomisen pohjana käytettiin seuraavia ohjeistuksia:

- valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017)
- ympäristöministeriön rakentamista koskevat asetukset ja ohjeet
- Invalidiliiton ESKEH-esteettömyyskartoitusmenetelmä
- SuRaKu-ohjeet esteettömien ulko- ja katu ympäristöjen suunnitteluun
- sujuva.info-palvelun esteettömyysohjeistus
- esteettömyysasiantuntijan kohdekohtainen arviointi

Raportissa esitetyt toimenpiteet ja suositukset on jaettu kahteen vaatimustasoon:

1. Esteettömyyden perusedellytykset täyttävät toimenpiteet

Perusedellytykset täyttävät toimenpiteet ovat esteettömän käytön kannalta välttämättömiä ratkaisuja. Ne perustuvat lainsäädäntöön, viranomais määräyksiin, vakiintuneisiin esteettömyysvaatimuksiin tai turvallisuuteen liittyviin tekijöihin. Ryhmään kuuluvat myös puutteet, jotka voivat aiheuttaa käyttäjälle vaaraa tai estää tilojen käytön kokonaan.

2. Esteettömyyttä vahvistavat ja täydentävät toimenpiteet

Esteettömyyttä vahvistavat ja täydentävät toimenpiteet parantavat tilojen käytettävyyttä, turvallisuutta, aistiesteettömyyttä, neuroesteettömyyttä sekä eri käyttäjäryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia käyttää tiloja ja palveluita. Vaikka kaikki näistä ratkaisuksista eivät perustu yksittäisiin määräyksiin, ne tukevat esteettömyyslainsäädännön tavoitetta rakennuksen ja

palveluiden yhdenvertainen käyttö liikkumis- ja toimimiseisille henkilöille.

2 Vaatimukset suunnitteluasiakirjoille

Tässä esteettömyysasiakirjassa mainitut esteettömyystoimet on tuotava ilmi muissa hankkeen suunnitteluasiakirjoissa yksiselitteisesti ja siten, että niiden vaatimustenmukaisuus voidaan arvioida suunnitteluvaiheessa sekä todentaa toteutusvaiheessa. Esteettömyyden kannalta olennaisia ratkaisuja ei saa jättää tulkinnanvaraisiksi tai ainoastaan työmaalla ratkaistaviksi.

Esteettömyyden kannalta kriittiset mitat, korkeudet, vapaat tilat, kaltevuudet, käyttökorkeudet, kontrastit sekä laitteiden ja varusteiden sijoitukset tulee esittää suunnitelmissa riittävällä tarkkuudella. Tämä esteettömyysasiakirja kuvaa esteettömyyden kannalta kriittiset mitat ja etäisyydet, joiden tulee näkyä muissa suunnitteluasiakirjoissa.

Eri suunnittelualojen esteettömyysratkaisut tulee sovittaa yhteen siten, että muodostuva kokonaisuus toimii esteettömänä käyttöympäristönä.

Esteettömyys tulee tarkastaa kaikissa suunnitteluvaiheissa osana suunnitelmakatselmuksia. Esteettömyysasiantuntijalle tulee varata mahdollisuus kommentoida suunnitelmia ennen niiden hyväksymistä jatkosuunnitteluun tai toteutukseen.

2.1 Arkkitehtisuunnitelmat (ARK)

Esteettömyysasetusten ja muiden viranomaismääräysten edellyttämien esteettömyysratkaisujen lisäksi arkkitehtisuunnitelmissa tulee esittää seuraavat esteettömyyden kannalta kriittiset ratkaisut ja detaljit:

- ulko-ovien kynnyksdetaljit leikkauspiirroksina siten, että myös ulkopuolinen maanpinta, pintarakenteet ja vedenpoisto on huomioitu 20 mm enimmäiskynnyksen toteutumisessa
- luiskien kaltevuudet, välitasanteet, käsijohteet ja suojareunat detaljipiirustuksissa
- portaiden askelmien mitoitus, kontrastiraidat, käsijohteet sekä huomioalueet detalji- ja leikkauspiirustuksissa
- käsijohteiden jatkuvuus portaiden, luiskien ja niiden tasanteiden alku- ja loppukohdissa sekä liittymäkohdissa
- esteettömien WC-tilojen kalustetut pohjapiirustukset toimintatiloineen ja vapaine tiloineen
- ovien vapaat kulkuaukot sekä oven avautumisen vaatimat vapaat tilat

- lasiseinien ja lasiovien törmäysmerkintöjen sijoitusperiaatteet tulee näkyä suunnitelmissa
- kaltevan tontin esteettömät reitit sekä tasoerojen ratkaisut kokonaisuutena asemapiirroksessa ja leikkauspiirustuksissa
- esteettömän pysäköinnin ratkaisut, saattoliikenteelle varattu tila sekä polkypyörille varattu tila tulee esittää asemapiirroksessa
- esteettömien WC- ja pesutilojen kalusteiden sijoitukset, vapaat toimintatilat, tukikaiteet, pesualtaiden vapaat polvitilat sekä varusteiden asennuskorkeudet tulee esittää suunnitelmissa
- WC-istuimen tukikaiteiden tulee olla seinäkiinnitteiset
- käsisuihkun sijoitus ja esteetön käytettävyys WC-istuimelta tulee osoittaa suunnitelmissa
- peilien, käsisaippua-annostelijoiden sekä käsipaperi- ja käsipyyhetelineiden sijoituskorkeudet tulee esittää suunnitelmissa
- suunnitelmissa tulee esittää tilojen hahmottamista tukevat kontrastiperiaatteet, kuten ovien, seinien, lattioiden, portaiden, kalusteiden ja opasteiden kontrastierot

2.2 Piha- ja maisemasuunnitelmat

- esteettömät kulkureitit, niiden vapaat leveydet, pintamateriaalit sekä pituus- ja sivukaltevuudet tulee esittää suunnitelmissa
- esteettömien reittien jatkuvuus sekä yhteydet sisäänkäynneille, pysäköintiin, saattoliikenteeseen ja pihan toimintoihin tulee osoittaa suunnitelmissa
- kaltevan tontin tasoerot, luiskaratkaisut, välitasanteet sekä levähdyspaikat tulee esittää suunnitelmissa ja leikkauspiirustuksissa
- suunnitelmissa tulee osoittaa, ettei kulkureiteille muodostu törmäys- tai kompastumisvaaraa aiheuttavia rakenteita, kalusteita, kasvillisuutta tai valaisimia
- erityisesti näkövammaisten käyttäjien turvallinen liikkuminen tulee huomioida siten, ettei kulkureiteillä ole valkoisella kepillä vaikeasti havaittavia ylhäältä tai sivulta ulottuvia esteitä

- kulkureittien, toimintojen ja oleskelualueiden hahmotettavuus tulee osoittaa suunnitelmissa pintamateriaalien, kontrastien, valaistuksen ja opastuksen avulla
- pihan toimintojen, kuten ulkoilu-, liikunta-, kuntoilu- ja pallopelialueiden, esteetön saavutettavuus ja käytettävyys tulee osoittaa suunnitelmissa
- piha-alueiden suunnittelussa tulee huomioida talvikunnossapidon vaikutukset esteettömään käyttöön ja kulkureittien turvallisuuteen

2.3 Valaistussuunnitelmat

- valaistusratkaisut tulee esittää suunnitelmissa siten, että tilojen ja kulkureittien turvallinen, esteetön ja hahmotettava käyttö voidaan arvioida suunnitteluvaiheessa
- suunnitelmissa tulee esittää valaistusvoimakkuudet, valaistuksen tasaisuus sekä valaistuksen ohjausperiaatteet eri tiloissa ja kulkureiteillä
- valaistussuunnittelussa tulee huomioida erityisesti heikkonäköisten käyttäjien tilojen hahmottaminen, kontrastien havaitseminen sekä turvallinen liikkuminen
- valaistuksen tulee olla häikäisemätöntä ja tukea tilojen selkeää hahmotettavuutta sekä turvallista liikkumista
- portaiden, luiskien, tasoerojen, sisäänkäyntien, opasteiden sekä esteettömien kulkureittien valaistusratkaisut tulee esittää suunnitelmissa
- ulkovalaistuksen tulee tukea esteettömien kulkureittien, saattoliikenteen, pysäköinnin ja pihan toimintojen turvallista käyttöä myös pimeään aikaan
- valaistuksen sijoittelussa tulee huomioida, etteivät valaisimet aiheuta törmäysvaaraa tai häikäisyä
- opasteiden, palvelupisteiden sekä muiden esteettömyyden kannalta olennaisten toimintojen valaistus tulee osoittaa suunnitelmissa
- valaistuksen tulee tukea myös aistiesteettömyyttä ja rauhallista ääni- ja aistiympäristöä

- valaistuksen säädettävyys tulee huomioida eri käyttäjäryhmien tarpeiden, aistiesteettömyyden sekä tilojen erilaisten käyttötapojen mahdollistamiseksi

2.4 Sähkösuunnitelmat ja turvajärjestelmät

- sähköisten ovenavauspainikkeiden, kulunvalvontalaitteiden, ovikellojen sekä muiden käyttöelementtien sijainnit ja käyttökorkeudet tulee esittää suunnitelmissa
- kulunvalvonnan lukijoiden sijoittelussa tulee huomioida esteetön ulottuvuus, turvallinen lähestyttävyys sekä eri käyttäjäryhmät, mukaan lukien pyörätuolia käyttävät henkilöt ja lyhytkasvuiset käyttäjät
- esteettömien WC-tilojen hälytysjärjestelmät, hälytyspainikkeiden sijainnit sekä hälytysten välittyminen tulee esittää suunnitelmissa
- hälytysjärjestelmien tulee huomioida myös kuulovammaiset ja näkövammaiset käyttäjät visuaalisten ja auditiivisten hälytysten avulla
- induktiosilmukoiden sekä muiden kuunteluympäristöjen esteettömyysratkaisujen sijainnit tulee esittää suunnitelmissa
- sähkö- ja turvajärjestelmien suunnittelussa tulee huomioida järjestelmien käytettävyys myös poikkeus- ja hätätilanteissa eri käyttäjäryhmille
- AV-, turva-, kulunvalvonta- ja oviautomaatiojärjestelmien yhteensovitus esteettömän käytön näkökulmasta tulee osoittaa suunnitelmissa

2.5 Ovi-, heloitus- ja oviautomaatiosuunnitelmat

- ovien avautumisperiaatteet, avautumissuunnat sekä esteettömät kulkualueet tulee esittää suunnitelmissa
- sähköisten ovenavauspainikkeiden sijainnit, käyttökorkeudet, etäisyydet nurkista sekä sijoittuminen suhteessa oven aukeamisalueeseen tulee esittää suunnitelmissa
- oviautomaatiikan toiminta-ajat, kuten oven aukioloaika ja sulkeutumisviiveet, tulee määritellä suunnitelmissa
- automaattiovien tunnistimien toiminta-alueet ja tunnistuskorkeudet tulee suunnitella siten, että järjestelmä huomioi eri pituiset käyttäjät, lapset sekä pyörätuolia ja muita apuvälineitä käyttävät henkilöt

- automaattiovien turvallinen käyttö näkövammaisille käyttäjille tulee huomioida suunnittelussa
- kulunvalvontalaitteiden, ovikellojen ja muiden käyttöelementtien sijoitukset ja käyttökorkeudet tulee esittää suunnitelmissa
- lasiovien ja lasiseinien kontrasti- ja törmäysmerkinnät tulee esittää suunnitelmissa
- manuaalisesti avattavien ovien avausvoimat tulee määritellä suunnitelmissa
- ovensulkimien säädöt, avausvastukset ja käyttövoimat tulee suunnitella siten, että ovet ovat käytettävissä myös heikolla lihasvoimalla ja erilaisilla apuvälineillä liikuttaessa
- ovipumppujen ja ovensulkimien käyttö tulee minimoida esteettömillä kulkureiteillä ja esteettömissä WC-tiloissa silloin, kun se on palo- ja turvallisuusmääräysten puitteissa mahdollista
- palo-ovien, kulunvalvonnan ja oviautomaatiikan yhteistoiminta tulee sovittaa yhteen esteettömän käytettävyyden näkökulmasta

2.6 Hissisuunnitelmat

- hissikorin vapaat sisämitat, oviaukon vapaa leveys sekä hissien edustojen vapaat toimintatilat tulee esittää suunnitelmissa
- hissien kutsu- ja käyttöpainikkeiden sijoitukset, käyttökorkeudet sekä etäisyydet nurkista tulee esittää suunnitelmissa
- painikkeiden havaittavuus, kontrastit, tunnusteltavuus sekä pistekirjoitusmerkinnät tulee esittää suunnitelmissa
- hissien ääniopastuksen, kerrosilmoitusten sekä saapumisilmoitusten toimintaperiaatteet tulee esittää suunnitelmissa
- hissien käyttö myös hätä- ja poikkeustilanteissa tulee huomioida eri käyttäjäryhmien näkökulmasta, mukaan lukien kuulovammaiset ja näkövammaiset käyttäjät
- hälytysjärjestelmien käyttöperiaatteet sekä mahdolliset visuaaliset ja tekstipohjaiset hälytysratkaisut tulee esittää suunnitelmissa
- hissien valaistus, häikäisemättömyys sekä pintamateriaalien hahmotettavuus tulee huomioida suunnitelmissa

2.7 Sisustus- ja irtokalustussuunnitelmat

- kalusteiden sijoittelu tulee esittää suunnitelmissa siten, että esteettömien kulkureittien vaaditut vapaat leveydet täyttyvät myös kalustettuna eikä kalustus aiheuta törmäys- tai kompastumisvaaraa
- portaiden, lasiseinien ja muiden törmäys- tai putoamisvaaran aiheuttavien rakenteiden kontrasti- ja huomioratkaisut tulee esittää suunnitelmissa
- kalusteiden ja muiden elementtien sijoittelussa tulee huomioida valkoisen kepin käyttäjien turvallinen liikkuminen sekä riittävät vapaat korkeudet ja kulkualueet
- suunnitelmissa tulee osoittaa levähdyspaikkojen, odotusalueiden ja opasteiden esteetön saavutettavuus
- irtokalusteiden ja tilanjakajien sijoittelun tulee tukea tilojen selkeyttä, hahmotettavuutta ja aistiesteettömyyttä

2.8 Opastussuunnitelmat

- opasteiden sijoitusperiaatteet, opasteiden katselusuunnat sekä opasteille varatut tilat tulee esittää suunnitelmissa
- opastesuunnittelussa tulee osoittaa tilojen looginen hahmotettavuus ja turvallinen liikkuminen erityisesti näkövammaisten käyttäjien näkökulmasta
- opasteiden sijoittelussa tulee huomioida näkövammaisten ja valkoisen kepin käyttäjien turvallinen liikkuminen sekä riittävät vapaat korkeudet ja kulkualueet
- opasteiden valaistus, havaittavuus ja heijastamattomuus tulee huomioida suunnitelmissa

2.9 LVI-suunnitelmat

- ilmanvaihtoratkaisujen tulee tukea rauhallista ja häiriötöntä oppimisympäristöä siten, että laitteista, kanavistosta tai päätelaitteista ei aiheudu häiritsevää taustamelua tai muuta aistikuormitusta

- ilmanvaihtolaitteiden, päätelaitteiden ja muiden taloteknisten järjestelmien äänitasot tulee esittää suunnitelmissa siten, että niiden vaikutus opetus-, työskentely- ja vetäytymistilojen ääniympäristöön voidaan arvioida
- lämpöolosuhteiden tulee olla tasaiset ja hallittavat siten, ettei tiloihin synny vetoa, paikallista kuormittavaa lämpöä tai muuta käyttöä haittaavaa epämukavuutta
- Wc-kalusteiden suunnittelussa ja tilaamisessa tulee huomioida esteettömyysmääräykset
- WC-istuimen tukikaiteiden tulee olla seinäkiinnitteiset

2.10 AV- ja akustiikkasuunnitelmat

- akustiikka-, AV- ja äänijärjestelmäsunnittelussa tulee huomioida kuuloesteettömyys, puheen erotettavuus sekä aistiesteettömyys
- tilojen ääniympäristön tulee tukea opetusta, puheen ymmärrettävyyttä, keskittymistä ja eri käyttäjäryhmien yhdenvertaista osallistumista
- suunnitelmissa tulee esittää tilakohtaiset ratkaisut puheen erotettavuuden, jälkikaiun hallinnan ja taustamelun minimoinnin varmistamiseksi
- erityisesti aistiherkkien käyttäjien tarpeet tulee huomioida rauhallisen ja ennakoitavan ääniympäristön suunnittelussa
- tiloissa, joissa on äänentoistojärjestelmä, tulee esittää myös induktiosilmukka tai muu vastaava äänensiirtojärjestelmä valtioneuvoston asetuksen rakennuksen esteettömyydestä (241/2017, 12 §) mukaisesti
- induktiosilmukoiden sijainnit, kattavuusalueet sekä käyttöä tukevat opastusratkaisut tulee esittää suunnitelmissa
- induktiosilmukoiden tekninen määrittely tulee tehdä riittävän varhaisessa vaiheessa osana sähkö- ja AV-suunnittelua
- induktiosilmukoiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee käyttää induktiosilmukoihin erikoistunutta asiantuntijaa tai toimittajaa
- mikrofoni-järjestelmien tulee tukea selkeää puheen välittymistä kaikissa opetus- ja kokoontumistiloissa
- hybridiopetukseen tarkoitettujen AV-ratkaisujen tulee tukea puheen selkeää välittymistä sekä läsnä- että etäosallistujille

- äänenvahvistus- ja AV-järjestelmien ohjauksen tulee olla helposti käytettävää ja loogisesti hahmotettavaa
- kaiuttimien, mikrofonien ja muiden AV-laitteiden sijoittelussa tulee huomioida tasainen kuuluvuus ilman häiritseviä katvealueita tai kiertoääntä

3 Kohteen esteettömyysvaatimukset

3.1 Ulkotilat ja piha-alueet

Toimenpide	1	2
Pihan eri toimintojen tulee olla helposti hahmotettavissa, esimerkiksi: - Eri toiminnot rajautuvat selkeästi etäisyyden ja pihakalusteiden avulla, tai - Maan tunto- ja tummuuskontrastierojen avulla	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.1 Kulkuväylät

Toimenpide	1	2
Kulkuväylien ja -pintojen pitää olla pinnaltaan tasaisia, kovia ja luistamattomia	x	
Kulkuväylillä ei saa olla mitään törmäys- tai kompastumisvaaraa aiheuttavia esteitä. - Eriyksen hankalia ovat sivuilta tai ylhäältä tulevat esteet, joita ei voi havaita valkoisella kepillä, esim. puiden oksat, ulkonevat opasteet tai valaisimet	x	
Kulkuväylien vapaa leveys yleisesti vähintään 1200mm ja vapaa korkeus vähintään 2500mm (katokset, kasvillisuus)	x	
Esteettömältä pysäköintipaikalta ja saattoliikennealueelta pääsisäänkäynnille johtavan esteettömän kulkuväylän vapaa leveys > 1600mm	x	
Kulkuväylien pituuskaltevuus esteettömillä reiteillä (esim. autopaikalta tai saattoliikenteeltä sisäänkäynnille) korkeintaan 5 % (1:20) ja perustasolla korkeintaan 8 % (1:12,5)	x	

Toimenpide	1	2
Kulkuväylien sivuttaiskaltevuus enintään 2%		x
Kulkuväylän alusta on helppokulkuinen ja alue erottuu tummuuskontrastina muusta pihasta		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.2 Luiskat ja portaat ulkona

Luiska ulkona

Kaikkien sisäänkäyntien mahdolliset tasoerot tulevat olemaan luiskattuja.

Rakennuksen oikeaan reunaan on suunnitteilla luiskattu kulkuväylä. Kulkuväylä ei ole ensisijainen esteetön reitti, sillä se on jyrkkä ja pitkä. Esteetön kulku on talon sisällä hisseillä sekä esteettömän pysäköinnin mahdollistamisella kaikille sisäänkäynneille. Mahdollisuuksien mukaan luiskattu osuus on hyvä suunnitella mahdollisimman esteettömäksi sujuvan kulkemisen sekä turvallisuuden vuoksi.

Toimenpide	1	2
Luiska kääntyy ainoastaan välitasanteiden kohdalla, muuten luiska on suoravartinen.	x	
Kääntyvien välitasanteiden koko vähintään 1500x1500mm	x	
Luiskan leveys vähintään 900mm. Luiskassa on 50mm korkuiset suojareunat	x	
6000mm luiskatun osan jälkeen 2000mm välitasanne	x	
Pituuskaltevuus korkeintaan 8% (katettuna) tai 5% (kattamaton)	x	

Toimenpide	1	2
Luiskan molemmilla puolilla on käsijohteet, jotka jatkuvat katkeamattomina myös välitasanteiden kohdilla - Käsijohde on kahdella korkeudella: 700mm ja 900mm - Käsijohde jatkuu 300mm vaakasuorana yli luiskan alkamis- ja loppumiskohdan - Käsijohteen päät on pyöristetty niin, ettei niissä ole takertumisvaaraa. Sisäänkäyntitasanteiden yhteydessä luiskan käsijohde kääntyy portaisiin	x	
Rakennuksen sivun luiskatussa kulkuväylässä pyritään mahdollisuuksien mukaan 5-8% pituuskaltevuuteen		x
Rakennuksen sivun luiskatussa kulkuväylässä pyritään mahdollisuuksien mukaan 2000mm välitasanteisiin 6000mm välien		x
Rakennuksen sivun luiskatulle kulkuväylälle vähintään yhdelle puolelle tulee laittaa yhtenäisesti jatkuva käsijohde samoin ohjein kuin luiskien käsijohteissa muutoin	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

Portaat ulkona

Toimenpide	1	2
Ulkoportaiden askelmat ovat umpinaiset, joissa ei ole kompastumisvaaraa.	x	
Portaiden väri erottuu tummuuskontrastina sisäänkäynnin tasanteesta ja maasta	x	

Toimenpide	1	2
Ennen ensimmäistä nousevaa ja ennen ensimmäistä laskevaa askelmaa on asennettava koko portaan leveydeltä tuntoon ja kontrastieroon perustuvat varoitusalueet Varoitusalueet voivat olla: - valkoista luonnonkivilaattaa (ristipäähakattu tai poltettu) - valkoista sahattua nupukiveä (ristipäähakattu tai poltettu) - valkoista pesubetonikiveä - valkoista kupolilaattaa (huomiolaattaa), jos alueella on sulanapitojärjestelmä	x	
Lisätään portaisiin molemmin puolin käsijohde, joka jatkuu katkeamattomina myös välitasanteiden kohdilla - Käsijohde on kahdella korkeudella: 700mm ja 900mm - Käsijohde jatkuu 300mm vaakasuorana yli luiskan alkamis- ja loppumiskohdan - Käsijohteen päät on pyöristetty niin, ettei niissä ole takertumisvaaraa. Sisäänkäyntitasanteiden yhteydessä luiskan käsijohde kääntyy portaisiin	x	
Lisätään portaisiin kontrastiraidat askelman etureunaan	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.3 Esteettömät autopaikat ja saattoliikenne

Tontin kaltevuuksien vuoksi on tärkeää mahdollistaa esteetön pysäköinti kaikkien sisäänkäyntien yhteydessä. Saattoliikenteelle varataan tilaa erityisesti 1. kerroksen pääsisäänkäynnin yhteyteen.

Toimenpide	1	2
Esteettömät autopaikat suunnitellaan kaikkien kolmen sisäänkäynnin yhteyteen: 1. ja 2. kerrosten sisäänkäynnit sekä iltakäytön sisäänkäynti	x	

Toimenpide	1	2
Vähintään 1. kerroksen sisäänkäynnin (pääsisäänkäynti) yhteyteen suositellaan esteettömän autopaikan yhteyteen mahdollisuutta ladata sähköauto, mahdollisuuksien mukaan myös 2. kerroksen sisäänkäynnin esteettömälle autopaikalle		x
Esteettömän autopaikan koko vähintään 3600x5000mm	x	
Esteettömän autopaikan etäisyys sisäänkäynnistä < 10m.	x	
Esteettömältä autopaikalta sekä saattoliikennealueelta on esteetön kulku sisäänkäynnille	x	
Esteetön autopaikka merkitään ISA-tunnuksella seinään tai tolppaan keskelle ruutua sekä asfaltin maalauksella	x	
Saattoliikenteelle varataan paikka 1. kerroksen pääsisäänkäynnin yhteyteen		x
Saattoliikenteelle tarvitaan tilaa: - takanostimella varustetun auton paikan pituus >9000mm - jalkakäytävällä, auton vieressä sivunostimelle tarvittava tila >2400mm		x
Saattoliikenteelle merkitty paikka merkitään opasteella		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.4 Polkupyöräpysäköinti

Polkupyöräpysäköinnin on 1. kerroksen sisäänkäynnin yhteydessä.

Toimenpide	1	2
Pyörien säilytysalue on kulkuväylän ulkopuolella	x	

Toimenpide	1	2
Pyöräpysäköintialueen on erotuttava ympäristöstä omana kokonaisuutenaan sekä tunto- että tummuuskontrastina (esim. muun pihan väristä eroava laatta tai asfalttimaalaus, jonka reunassa tuntokonstrastialue)	x	
Pyöräpysäköintialue merkitään opasteella		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.5 Pihan toiminnot

Pihaan on tällä hetkellä suunnitteilla yksinkertainen oleskelutila.

Toimenpide	1	2
Kulkureitti oleskelutilaan tulee mahdollisuuksien mukaan, tontin kaltevuudet huomioiden, olla esteetön		x
Pihan toimintojen on erotuttava ympäristöstä omana kokonaisuutenaan sekä tunto- että tummuuskontrastina (esim. muun pihan väristä eroava laatta tai asfalttimaalaus, jonka reunassa tuntokonstrastialue)	x	
Mahdolliset välineiden / laitteiden tasoerot on luiskattu		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.6 Ulkovalaistus

Toimenpide	1	2
Kulkuväylien valaistus vähintään 10lux, risteyskohdissa ja porttien ja portaiden kohdalla 30-50lux	x	
Valaisimet sijoitetaan kulkuväylälle tasaisin välimatkoin kulkuväylän samalle puolelle, jolloin niitä on näkövammaisena helppo seurata		x

Toimenpide	1	2
Valaisimet sijoitetaan hieman kulkuväylän ulkopuolelle, jotta niihin ei törmää	x	
Ulkotiloissa olevan luiskan valaistussuositus 30-50lux		x
Toiminnalliset alueet on tasaisesti valaistu eikä niille jää pimeitä katvealueita		x
Toiminnallisten alueiden, kuten ulkoliikuntapaikkojen, valaistussuositus vähintään 10lux.		x
Valaistus ei saa häikäistä eikä aiheuttaa kohtuuttomia kontrasteja		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.1.7 Opastus ulkona

Toimenpide	1	2
Opastus ulkona on selkeä ja loogisesti etenevä ja se alkaa jo tontin rajalta. Merkit ja symbolit esitetään yhteneväisesti koko reitin varrella		x
Kulku yleiselle pysäköintialueelle, esteettömälle autopaikalle sekä saattoliikenteelle tulee opastaa jo tontin rajalta		x
Kulku rakennuksen sisäänkäynnille tulee opastaa pääkulkureitiltä ja pysäköintipaikalta		x
Pysäköintipaikan opasteessa ilmoitetaan etäisyys pääsisäänkäynnistä		x
Kulku esteettömälle sisäänkäynnille tulee osoittaa opasteella		x
Opasteiden on erotuttava ympäristöstään tummuuskontrastina	x	

Toimenpide	1	2
Opasteen kirjaisimien ja symbolien tulee erottua värikontrastina taustastaan. Parhaiten erottuvat tummalla pohjalla olevat vaaleat tekstit ja symbolit	x	
Tekstin kirjasinkoko ulko-opasteissa pääsääntöisesti 70-100mm - 1m lukuetaisydeltä 15 mm - 2 m lukuetaisydeltä 25 – 40 mm - Yli 3m lukuetaisydeltä 70 – 100 mm	x	
Opasteen pinnan tulee olla himmeä ja häikäisemätön Huom. opasteen taustaksi ei sovellu läpinäkyvä rakenne, lasiseinä, -ovi, -levy eikä läpinäkyvä muovilevy, koska tekstin sekä symbolien ja taustan välille ei tällöin synny tummuuskontrastia	x	
Mahdollinen aluekartta pihassa tulee olla valaistu		x
Opasteiden kohdalla on oltava koko opasteen valaiseva hyvä ja häikäisemätön valaistus		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.2 Sisäänkäynnit

Kaikkien kolmen sisäänkäynnin yhteydessä on esteetön pysäköinti. Kaikkien sisäänkäyntien tulee olla täysin esteettömiä, myös iltakäytön sisäänkäynti, joka on mahdollisesti ainoa iltaisin käytössä oleva sisäänkäynti.

3.2.1 Kaikkien sisäänkäyntien esteettömyysvaatimukset

Toimenpide	1	2
Sisäänkäynti merkitään opasteella		x

Toimenpide	1	2
Sisäänkäynti on katettu ja se erottuu tummuuskontrastina rakennuksen julkisivusta		x
Sisäänkäynnin edusta on tasainen, oven edessä vähintään 1500x1500mm tasaista tilaa	x	
Sisäänkäynnin yhteydessä, mieluiten katetulla alueella, on istuskelupaikka esimerkiksi saattoliikenteen odottamiseen		x
Oven avautumispuolella oven etäisyys nurkasta vähintään 400mm, jotta oven saa auki myös apuvälineen kanssa liikkuva	x	
Sisäänkäynnin kynnyks max 20mm myös ulkotilasta	x	
Ovessa on sähköinen ovenavauspainike 900-1100mm korkeudella Ovenavauspainike myös oven sisäpuolella	x	
Peräkkäisten ovien (ulko-ovi + tuulikaapin sisäovi) ohjauksen tulee mahdollistaa sujuva kulku koko tuulikaapin läpi.		x
Peräkkäisten ovien tapauksessa ovenavauspainikkeen tulee joko avata molemmat ovet yhdellä painalluksella tai ovien ohjaus tulee muutoin toteuttaa siten, ettei käyttäjä joudu pysähtymään, peruuttamaan tai aktivoimaan järjestelmää uudelleen kesken kulun.		x
Oviautomaatiikan aukioloajan tulee olla säädettävissä. Esteettömän ja turvallisen käytön takaamiseksi oven tulee pysyä auki vähintään 25 sekuntia.		x
Automaattisesti avautuvissa ovissa tulee olla turvatunnistimet, jotta ovet eivät tule hitaammin liikkuvan henkilön päälle		x
Mahdollinen automaattisesti käyttäjän tunnistavan oven automaatiikka on suunniteltava siten, että se reagoi eri pituisiin henkilöihin, myös pyörätuolinkäyttäjiin ja lyhytkasvuisiin, koko lähestymisalueella		x

Toimenpide	1	2
Ovenavauspainike sijaitsee - oven aukeamiskaaren ulkopuolelle niin, että avautuvista ovista ei aiheudu törmäysvaaraa. - Vähintään 400mm etäisyydellä nurkasta	x	
Ovenavauspainike erottuu tummuuskontrastina taustasta ja on ISA-merkitty		x
Mahdollisen kulunvalvontalaitteen sijoituskorkeus 900-1100mm oven aukeamispuolella seinässä (ei avattavassa ovesta)	x	
Kulunvalvontalaitteen ja sähköisen ovenavauspainikkeen kohdalla tulee olla riittävä tasainen käyttöalue, joka mahdollistaa tunnistautumisen ja oven avaamisen ilman painikkeiden käyttöä luiskalla tai muulla kaltevalla pinnalla.		x
Kulunvalvontalukijan ja sähköisen ovenavauspainikkeen yhteiskäytön tulee olla sujuvaa siten, ettei käyttäjä joudu tunnistautumisen jälkeen peruuttamaan, kurottamaan tai siirtymään epäluontevasti oven avaamiseksi tai poistumaan turvalliselta käyttöalueelta		x
Mahdollisen ovikellon sijoituskorkeus 900-1100mm oven aukeamispuolella seinässä (ei ovesta), vähintään 400mm etäisyydelle nurkasta		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.2.3 Tuulikaapit sisäänkäynneillä

Toimenpide	1	2
Tuulikaapin valaistusvoimakkuus vähintään 200-300lux		x
Tuulikaapin valaistuksen on tarkoitus tasata valaistusvoimakkuuden eroja sisä- ja ulkotilojen välillä. Paras olisi ulkotilojen valoisuuden mukaan säädettävä valaistus (100-500lux)		x

Toimenpide	1	2
Jos tuulikaapin ovi avautuu tuulikaappiin, tuulikaapin vapaan syvyyden tulee olla vähintään 1500 mm oven aukeamisalueen lisäksi		x
Tuulikaapin lattiamateriaali ei saa olla paksu ja pehmeä matto. Jos käytetään ritilää, sen tulee olla tasoon upotettu ja sen rakojen enimmäiselveys 5mm.		x
Tuulikaapissa tulee olla sähköinen ovenavauspainike, joka on sijoitettu turvallisesti oven aukeamiskaarten ulkopuolelle ja vastaaville korkeuksille kuin sisäänkäyntien ohjeistuksessa		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.3 Tilojen ja liikkumisen yleiset esteettömyysperiaatteet

Kaikkien sisätilojen suunnittelussa tulee noudattaa seuraavia yleisiä esteettömyysperiaatteita, ellei yksittäistä tilaa koskevissa myöhemmissä kohdissa toisin määritellä. Näiden periaatteiden tarkoituksena on varmistaa tilojen turvallinen, selkeä ja yhdenvertainen käyttö sekä muodostaa koko rakennukseen johdonmukainen esteettömyyden taso. Seuraavassa taulukossa esitetyt vaatimukset koskevat lähtökohtaisesti kaikkia sisätiloja ja niitä täydentävät tilakohtaiset erityisvaatimukset.

3.3.1 Tilojen hahmottuminen

Toimenpide	1	2
Pinnat (lattia ja seinät) erottuvat tummuuskontrasteina toisistaan tilan hahmotettavuuden vuoksi		x
Lattiamateriaali ei ole kiiltävä Kiiltävä lattia voi vaikuttaa liukkaalta ja luoda epävarmuutta kulkemiseen		x

Toimenpide	1	2
Lattioissa ei käytetä graafisia kuvioita, kuten viivoja, jotka voivat luoda illuusion tasoeroista Yksiväriset lattiat ovat esteettömmät. Pienikokoinen, hillitty kuviointi lattiassa ei haittaa.		x
Ovet erottuvat tummuuskontrasteina seinistä		x
Kalusteet erottuvat tummuuskontrasteina taustastaan		x
Yleinen valaistussuositus on 200-300lux		x
Valaistus on häikäisemätöntä ja säädettävissä Valaistus on tasaista siten, että tilaan ei jää katvealueita. Yleisvalonlähteinä toimivat parhaiten laajapintaiset, suurelle alueelle valoa jakavat ja hyvin häikäisysuojatut valaisimet		x
Tiloissa ei ole ulkonevia rakenteita, kalusteita tai muita elementtejä, jotka aiheuttavat törmäysvaaraa - Erityisen haastavia ovat elementit, jotka ilmestyvät kulkureitille ylhäältä tai sivusta siten, että ne eivät osu valkoiseen keppiin	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.3.2 Induktiosilmukat

Valtioneuvoston asetuksen rakennuksen esteettömyydestä (241/2017, 12 §) mukaan opetustiloissa, kokoontumistiloissa ja muissa tiloissa, joissa on äänentoistojärjestelmä, tulee olla induktiosilmukka tai muu vastaava äänensiirtojärjestelmä.

Toimenpide	1	2
Induktiosilmukat tulee asentaa kaikkiin opetus-, neuvottelu- ja kokoontumistiloihin, joissa on äänentoistojärjestelmä	x	

Toimenpide	1	2
Tiloissa, joissa on induktiosilmukka, tulee olla riittävä määrä langattomia (pöytä)mikrofoneja tai yleismikrofoni		x
Induktiosilmukoiden tarve arvioidaan myös niissä opetus-, neuvottelu- ja kokoontumistiloissa, joihin voidaan myöhemmin lisätä äänentoistojärjestelmä	x	
Tiloihin, joissa on induktiosilmukka, tulee suunnitella asianmukaiset opasteet - Induktiosilmukasta kertova opaste - Kuuluvuuskartta		x
Induktiosilmukoiden kattavuusalueet ja käyttöalueet tulee määritellä suunnitelmissa siten, että ne eivät vuoda ääntä tilojen ulkopuolelle		x
Induktiosilmukoiden toimivuus tulee varmistaa mittauksin ja käyttöönoton yhteydessä tehtävällä testauksella		x
Induktiosilmukoiden vaatimusmäärittelyssä käytetään teknistä induktiosilmukka-asiantuntijaa		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.3.3 Aistiesteettömyys

Toimenpide	1	2
Ääniympäristö tukee puheen erotettavuutta		x
Tilat eivät aiheuta tarpeetonta aistikuormitusta - Esimerkiksi vältetään lasiseinäisiä opiskelutiloja, jotka aiheuttavat visuaalisia ärsykeitä - Pyritään minimoimaan rakennuksen teknisistä järjestelmistä aiheutuva taustamelu		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.4 Liikkuminen sisätiloissa

3.4.1 Opastus sisätiloissa

Toimenpide	1	2
Pääsisäänkäynnillä on tunnusteltava opaste tiloista ja kulkemisesta niiden välillä. Tilakartassa on kohotekstiä sekä pistekirjoitusta. Esteettömät kulkureitit, vessat, hissit ja induktiosilmukat on merkitty opasteeseen		x
Tilakartan ääreen on vapaa pääsy (ei kalusteita opasteen eteen tai alle) ja sen keskikohdan korkeus maasta 1400-1600mm		x
Tilakartan pinta on häikäisemätön (ei esim. lasia) ja ne on tasaisesti valaistu (noin 500lux)		x
Väri- ja materiaalikonstrasteja tulee käyttää osana sisäistä opastusratkaisua tilojen jäsentämiseen, kulkureittien ohjaamiseen ja keskeisten toimintojen hahmottamisen tukemiseen, esimerkiksi - Korostamalla pääkulkureittejä lattiamateriaalin tai ohjaavan värin avulla - Käyttämällä eri toimintokokonaisuuksissa erilaisia värimaailmoja		x
Kulkua ohjaavien opasteiden tekstin kirjainkoko suhteessa katseluetäisyyteen: - 1m lukuetaisyydeltä 15 mm - 2 m lukuetaisyydeltä 25 – 40 mm - Yli 3m lukuetaisyydeltä 70 – 100 mm	x	
Opasteiden pinta on heijastamaton (ei esimerkiksi lasia) ja teksti erottuu hyvin kontrastina taustasta	x	
Reitit on opastettu katkeamattomin opastein sekä seinäopasteina (korkeus noin 1600mm lattiasta) että katto-opasteina (korkeus > 2200mm) tai molempina		x

Toimenpide	1	2
Huoneet ja tilat on merkitty tilaopasteilla, 1600mm korkeudella, oven vieressä oven aukeamispuolella (ei ovesta) Myös vessojen ja pukuhuoneiden opasteet tulee seinään oven aukeamispuolelle, ei oveen	x	
Digitaalisten näyttöjen sijoituskorkeudet ja katselukulmat suunnitellaan siten, että sisältö on luettavissa myös pyörätuolia käyttävälle tai lyhytkasvuiselle henkilölle		x
Näyttöjen tekstin, symbolien ja muun informaation tulee olla riittävän suurikokoista ja helposti luettavaa tavanomaiselta katseluetäisyydeltä		x
Näytöissä käytettävän tekstin ja taustan välillä tulee olla selkeä kontrasti	x	
Näyttöjen sijoittelussa tulee välttää heijastuksia, vastavaloa ja muuta häikäisyä, joka heikentää luettavuutta		x
Digitaalisen opastuksen esitystavan tulee olla rauhallista ilman tarpeettomia liikkuvia elementtejä tai visuaalista kuormitusta		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.4.2 Sisäiset kulkureitit

Toimenpide	1	2
Kulkuväylät kaikissa tiloissa ovat vähintään 900mm ja kääntymistä vaativissa kohdissa tilaa on 1500x500mm myös kalustuksen osalta	x	
Kalustettujen tilojen esteettömien kulkureittien vapaat leveydet täytyvät myös kalustettuna	x	
Sisäovien kynnykset ovat mahdollisimman matalia, kuitenkin enintään 20mm	x	

Toimenpide	1	2
Sisäovet ovat avattavissa ilman suurta voimaa (alle 10N) tai ne on varustettu sähköisillä ovenavausjärjestelmillä	x	
Pitkillä kulkureiteillä (yli 50m) tulee olla säännöllisesti sijoitettuja levähdyspaikkoja		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.4.3 Hissi

Toimenpide	1	2
Suosituuskoko hissikorille on 1340x1400mm tai suurempi, mutta vähintään 1100x1400mm	x	
Kulku hissille on opastettu sisäänkäynneiltä		x
Hissin tulee olla vapaasti käytettävissä ilman avaimia, myös iltakäytössä		x
Hissin ovi aukeaa automaattisesti		x
Hissin saapumisesta kuuluu äänimerkki Hississä on ääniopastus, joka kertoo saapumiskerroksen ja kulkusuunnan		x
Hississä on selkeät visuaaliset opasteet saapumiskerroksesta sekä kulkusuunnasta		x
Hissin valaistusvoimakkuus on noin 300lux		x
Hissin pinnat ovat heijastamatonta materiaalia		x

Toimenpide	1	2
Hissin kutsupainikkeiden keskikohdan korkeus lattiasta on 900-1100mm ja etäisyys lähimmästä nurkasta vähintään 400mm		x
Painikkeet ovat koholla ja tunnusteltavissa Myös painikkeiden numerot ovat koholla ja tunnusteltavissa. Painikkeiden yhteydessä on myös pistekirjoituksella kerrosnumerot		x
Painikkeet erottuvat tummuuskontrastina taustastaan		x
Ensimmäisen kerroksen painike on vihreä ja erottuu myös tunnustelemalla muista painikkeista		x
Hälytyspainike erottuu taustasta tummuuskontrastina ja on tunnusteltavissa	x	
Hissistä on mahdollista tehdä hälytys myös tekstiviestillä	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.4.4 Portaat sisällä

Toimenpide	1	2
Portaat on suoravartiset ja askelmat umpinaiset. Portaiden leveys vähintään 1200mm		x
Ennen alas johtavaa porrasta, portaiden ylätasanteella, lattiassa on kontrastimateriaali ja -värivyöhyke	x	
Askelmien etureunoissa on kontrastiraidat	x	
Portaiden väri erottuu tummuuskontrastina ala- ja ylätasanteiden lattiasta sekä välitasanteesta	x	

Toimenpide	1	2
Portaissa tulee olla molemmilla puolilla käsijohteet kahdella korkeudella (700mm ja 900mm) - Käsijohteet jatkuvat läpi välitasanteen katkeamattomina - Käsijohteet jatkuvat 300mm portaiden ala- ja ylätasanteilla vaakatasossa ja niiden päät on pyöristetty takertumisvaaran estämiseksi	x	
Portaiden valaistusvoimakkuus on 300-500lux Portaiden alku- ja loppukohdissa 500lux	x	
Kulku avoportaiden alle on estetty joko rakentamalla tila umpeen tai kalustuksella	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.4.5 Luiskat sisällä

Toimenpide	1	2
Pituuskaltevuus korkeintaan 8%, mielellään enintään 5%	x	
Luiskan leveys vähintään 900mm. Luiskassa on 50mm korkuiset suojareunat	x	
Luiska kääntyy ainoastaan välitasanteiden kohdalla, muuten luiska on suoravartinen.	x	
Kääntyvien välitasanteiden koko vähintään 1500x1500mm	x	
6000mm luiskatun osan jälkeen 2000mm välitasanne	x	

Toimenpide	1	2
Luiskan molemmilla puolilla on käsijohteet, jotka jatkuvat katkeamattomina myös välitasanteiden kohdilla sisäänkäynniltä toiselle - Käsijohde on kahdella korkeudella: 700mm ja 900mm - Käsijohde jatkuu 300mm vaakasuorana yli luiskan alkamis- ja loppumiskohdan - Käsijohteen päät on pyöristetty niin, ettei niissä ole takertumisvaaraa. Sisäänkäyntitasanteiden yhteydessä luiskan käsijohde kääntyy portaisiin	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.5 Opetus- ja yhteistilat

3.5.1 Aulat, vaatesäilytys ja lukittavat kaapit

Aulat ja vaatesäilytys

Toimenpide	1	2
Naulakot tai vaatesäilytys ei saa aiheuttaa törmäysvaaraa, esim. naulakoissa on suojapäädty	x	
Vaatesäilytyksessä on vaatekoukkuja kahdella korkeudella, noin 1600mm ja 1200mm		x
Vaatekoukkujen ääreen tulee päästä esteettömästi, ts ei sokkeleita tai kenkätelineitä vaatekoukkujen alle		x
Kokovartalopeilin alareuna tulee olla noin 300mm korkeudella lattiasta, puolipeilin alareuna noin 900mm korkeudella		x
Naulakoiden läheisyydessä on hyvä olla eri korkuisia istuimia pukeutumisen helpottamiseksi, esim. 450-550mm korkuisia istuimia. Osassa istuimia on hyvä olla käsituet		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

Oppilaslokerikot

Toimenpide	1	2
Lukittavia kaappeja tulee olla eri korkeuksilla, siten että osaa voi käyttää myös pyörätuolista		x
Kaappien eteen ei kalusteita, kuten penkkejä. Kaappien välittömään läheisyyteen tulee päästä myös apuvälineen kanssa		x
Lokerokaappien numerointi tulee olla selkeästi luettavissa hyvän värikontrastin ja riittävän ison fonttikoon (min. 25-40mm) avulla. Numerot on oltava kohokirjaimia		x
Avaimissa tulee käyttää kohonumeroita ja mahdollisesti pistekirjoitusta		x
Lokeroiden lukituksen tulee olla käytettävissä yhdellä kädellä		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.5.2 Vahtimestari ja yleinen palvelupiste

Toimenpide	1	2
Palvelupisteen tulee sijaita pääsisäänkäynniltä helposti havaittavassa paikassa		x
Palvelupisteelle tulee johtaa hyvät opasteet - materiaali- tai värikontrastiraita sisäänkäynniltä palvelupisteelle		x
Palvelupisteen valaistus on häikäisemätön		x

Toimenpide	1	2
Palvelupisteen tulee toimia eri mittaisille käyttäjille - Kävelevälle täysikasvuille sopiva palvelupisteen korkeus on noin 1200mm - Pyörätuolinkäyttäjille, lyhytkasvuille ja lapsille sopiva palvelupisteen korkeus on noin 750-800mm ja palvelupisteellä tulee olla vapaata polvitilaa 670mm		x
Palvelupiste varustellaan irtotuolilla (jaloissa huopatarrat)		x
Jos palvelupisteellä on lasiseinä, sen tulee olla siirrettävissä syrjään asioinnin ajaksi Lasiseinä vaikeuttaa sekä kuulo- että näkövammaisten asiointia		x
Palvelupisteellä on palvelupistesilmukka (induktiosilmukka)		x
Palvelupisteen etuseinämään tulee kiinnittää keppiteline tai vaakasuora koukku, jonka avulla voidaan pitää kepit tai sauvat kaatumatta asioitaessa tiskillä.		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.5.3 Opetus- oppimis- ja ryhmätyöskentelytilat

Toimenpide	1	2
Opetustilojen suunnittelussa pyritään joustavuuteen ja muunneltavuuteen, esimerkiksi - tarjolla eri korkuisia tuoleja ja pöytiä tai osa kalusteista on säädettäviä - tarjolla tilanjakajia (mielellään huovalla päällystettyjä paremman äänieristyksen vuoksi) neuroesteettömyyden parantamiseen ja häiriötekijöiden sulkemiseen ulkopuolelle		x
Luokkatilojen valaistus tulee suunnitella vyöhykkeittäin säädettäväksi siten, että tilan eri osiin voidaan luoda erilaisia valaistustilanteita. Erityisesti opetustilan etuosan valaistus tulee olla erikseen säädettävissä ja himmennettävissä puhujan seuraamisen sekä opetustilanteen hahmottamisen tukemiseksi.		x

Toimenpide	1	2
Luokkatilojen suunnittelussa tulee minimoida tarpeettomat visuaaliset aistiärsykkeet. Mikäli tilassa on lasiseiniä, niiden yhteyteen tulee toteuttaa säädettävä näkösuojaratkaisu, kuten verhot tai muu vastaava näköeste		x
Yläkerran käytävillä olevat ryhmätyöskentelytilat tulee suunnitella siten, että ne sopivat myös aistiherkille rauhallisiksi työskentelytiloiksi. Mahdollisten lasiseinien yhteyteen tulee toteuttaa säädettävä näkösuojaratkaisu, kuten verhot tai muu vastaava näköeste		x
Kalusteiden tulee olla säädettävissä ja siirrettävissä, jotta ne soveltuvat erilaisille käyttäjille		x
Sopiva pöydän korkeus on pyörätuolin käyttäjille 750–800 mm lattiasta. Polvitilan korkeuden tulee olla vähintään 670 mm ja syvyyden 600 mm		x
Istuimissa tulee olla selkänojat ja käsinojat		x
Kalusteiden jaloissa käytetään huopapaloja äänenvaimennuksen parantamiseksi		x
Pöytien alapinnoilla olevat huopapalat vaimentavat ääntä ja hälyä		x
Luokkahuoneessa on pistorasioita myös esteettömällä korkeudella, noin 1000mm lattiasta ja 500mm nurkasta		x
Valaistuksen on hyvä olla säädettävä ja häikäisemätön, noin 300lux. Opetustilan pöytätasojen valaistus noin 500lux (esimerkiksi siirrettävien lisävalaisimien avulla)		x
Myös opettajan työpiste on saavutettavissa ja käytettävissä esteettömästi		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.5.4 Ruokailu- ja oleskelutilat

Ounasvaaran lukioon ei ole tällä hetkellä suunnitteilla omaa ruokailutilaa, vaan opiskelijoiden ruokailu tapahtuu Santasportin puolella. Näitä ohjeita on hyvä käyttää mahdollisen Santasportin ruokalan korjauksissa.

Toimenpide	1	2
Kalustus tulee suunnitella riittävän väljäksi ja kaikkia käyttäjiä palvelevaksi. Kalusteiden tulee olla säädettävissä ja siirrettävissä, jotta ne soveltuvat erilaisille käyttäjille		x
Kalustamatonta vapaata kulkutilaa kulkuväylillä tulee olla vähintään 900mm Pöytien väliin tarvitaan vähintään 1300-1500mm, jotta pyörätuolia käyttävän henkilön ohittaminen tarjotinta kantaen onnistuu	x	
Palvelu- ja itsepalvelutiskien havaittavuutta voidaan korostaa sijoittamalla ne kontrastivärihyökkelle (lattiamateriaali erottuu kontrastina muusta tilan lattiasta)		x
Itsepalvelutiskin korkeuden tulee soveltua sekä seisovalle että pyörätuolia käyttävälle henkilölle. - Vähintään osa linjastosta on hyvä toteuttaa pyörätuolinkäyttäjille soveltuvana - Tiski voi olla toiselta puolelta korkeampi (900-950mm) ja toiselta soveltuva pyörätuolinkäyttäjille - Sopiva korkeus tarjotinradalle pyörätuolia käyttävälle henkilölle on 800-850 mm. - Tarjotinradan alla on hyvä olla vapaata jalkatilaa.		x
Sopiva pöydän korkeus on pyörätuolin käyttäjille 750-800 mm lattiasta. Polvitilan korkeuden tulee olla vähintään 670 mm ja syvyyden 600 mm. Tilassa on hyvä olla joitakin eri korkuisia pöytiä ja tuoleja.		x
Istuimissa tulee olla selkänojat ja käsinojat		x
Kalusteiden jaloissa käytetään huopapaloja äänenvaimennuksen parantamiseksi		x
Pöytien alapinnoilla olevat huopapalat vaimentavat ääntä ja hälyä		x

Toimenpide	1	2
Ruokalistojen (päivän ateriat ym. informaatio) on erotuttava hyvin ja ne on voitava lukea tiskin takaa. Ruokalistoja voidaan tehdä myös suuremmalla kirjasinkoolla tai pistekirjoituksella		x
Palvelupisteellä ja itsepalvelulinjastolla valaistus 500-750lux		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.5.5 Hiljaiset vetäytymistilat

Toimenpide	1	2
Tiloihin on suunniteltu mahdollisuus omaehtoiseen, vähäaistiseen vetäytymiseen ja rauhoittumiseen		x
Rakennuksessa tulee olla riittävästi rauhallisia työskentelytiloja, joissa aistiärsyksiä voidaan hallita ja minimoida. Tilojen tulee mahdollistaa esimerkiksi kahdenkeskinen työskentely avustajan kanssa.		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.6 Liikunta- ja harrastetilat

3.6.1 Liikuntasali

Toimenpide	1	2
Liikuntasalin tulee mahdollistaa osallistuminen sekä liikkujana että seuraajana erilaisilla toimintakyvyillä		x
Liikuntasalin varusteiden, kuten välinevarastojen, tilanjakajien, ohjauspaneelien ja muiden käyttöelementtien tulee olla saavutettavissa myös pyörätuolia käyttävälle		x

Toimenpide	1	2
Liikuntasalin varastotilojen ovien ja käyttömekanismien tulee olla esteettömästi käytettävissä		x
Liikuntasalin akustiikassa tulee kiinnittää erityistä huomiota hyvään akustiikkaan		x
Liikuntasalissa tulee olla mahdollista järjestää opetusta ja tapahtumia myös käyttäjille, joilla on aistiherkkyyksiä, esimerkiksi säädeltävän ääni- ja valaistusympäristön avulla		x
Mahdolliselle korotetulle esiintymislavalle tulee olla turvallinen ja esteetön kulku, ks. Luiska sisätiloissa	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.6.2 Oheisharjoittelu ja kuntosali

Toimenpide	1	2
Kuntosalin tulee mahdollistaa harjoittelu myös liikkumis- ja toimimisesteiselle käyttäjälle		x
Kuntosalilaitteiden sijoittelussa tulee varmistaa riittävät vapaat kulku- ja kääntymistilat myös silloin, kun tila on kalustettu		x
Kuntosalilaitteiden sekä erilaisten vapaiden painojen ääreen tulee päästä myös apuvälineellä		x
Harjoittelualueiden tulee olla selkeästi hahmotettavia ja eri toimintojen selkeästi tunnistettavia		x
Mahdollisten nostolavojen reunat tulee luiskata ja nostolavan sekä luiskan tulee erottua erityisen hyvin kontrastina muusta lattiapinnasta (kompastumisvaara)		x

Toimenpide	1	2
Kuntosalissa tulee olla mahdollisuus myös soveltuvaan harjoitteluun ja osa laitteista tulee valita siten, että niitä voidaan käyttää erilaisilla toimintakyvyillä tai muunnellen		x
- Esimerkiksi penkin saa siirrettyä tai liu'utettua helposti pois ja laiteta käytettyä pyörätuolista		

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.6.3 Katsomot

Toimenpide	1	2
Katsomoon tulee olla esteetön kulkuyhteys		x
Katsomossa on hyvä olla pyörätuolipaikkoja useassa sijainnissa, ei ainoastaan yhdessä erillisessä kohdassa. Niiltä tulee olla esteetön katseluyhteys myös silloin, kun muut katsojat seisovat		x
Pyörätuolipaikkojen yhteydessä tulee olla viereiset paikat avustajille tai seurueelle		x
Katsomossa tulee olla erilaisia istuimia: eri korkuisia (450-550mm), osa käsinojallisia		x
Katsomorivien ja kulkuportaiden kontrastit (kontrastiraidat) tulee korostaa selkeästi, ks. portaat sisätiloissa	x	
Katsomon portaiden käsijohteiden tulee tukea turvallista liikkumista koko kulkureitin matkalla	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.7 Puku-, pesu- ja wc-tilat

Pukuhuoneiden yhteydessä on hyvä olla esteetön wc-mahdollisuus. Pyörätuolinkäyttäjälle pukeutuminen on usein hidasta ja haastavaa ja toimintojen käytännöllisyyttä helpottaa huomattavasti se, että vessassa voi käydä ilman, että joutuu useaan kertaan pukeutumaan.

3.7.1 Pukuhuoneet

Toimenpide	1	2
Ovissa (pukuhuoneiden tai vessojen) ei ole ovipumppua, vaan lankavedin 800mm korkeudella oven saranapuolella	x	
Lukot ovat käytettävissä yhdellä kädellä eikä niiden käyttö vaadi voimaa	x	
Mahdolliset vaatekaapit tai -lokerot ovat käytettävissä myös apuvälineen kanssa siten, että kaapin pohjalle ulottuu apuvälineestä		x
Lokeroiden numerot erottuvat tummuuskontrasteina taustasta, samoin mahdollisissa avaimissa olevat numerot. Avaimissa oleva numero on tunnusteltavissa käsin		x
Kokovartalopeilin alareunan korkeus lattiasta 300mm, puolipeilin alareunan korkeus 900mm		x
Pukeutumispenkki esteettömässä pukuhuoneessa on mitoiltaan 1200mm x 600-600mm ja sen korkeus maasta 500mm Penkin edessä on vapaata tilaa 1500x1500mm		x
Vaatekoukkuja kahdella korkeudella, 1600mm ja 1200mm Osan vaatekoukuista edessä ei ole penkkejä, jotta vaatekoukut ovat käytettävissä myös apuvälineen kanssa		x
Pistorasia myös esteettömällä korkeudella, 400-1100mm lattiasta ja vähintään 500mm nurkasta		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.7.2 Pesutilat

Toimenpide	1	2
Märkätilojen pintamateriaali tulee olla märkänäkin luistamaton. Keraamiset lattialaatat tulee käsitellä luistamattomiksi.	x	
Märkätilojen kontrastieroihin kiinnitettävä erityistä huomiota: - Lattia ja seinät erottuvat toisistaan - Seinissä käytetään ohjaavia elementtejä, esimerkiksi suihkupaikat erottuvat kontrastina muusta seinästä - Käytetään värejä ja kontrasteja ohjaamaan liikkumista tilassa esimerkiksi lattian ohjausraitoina sekä seinien värejä opastamiseen hyödyntäen	x	
Esteettömän suihkupaikan vaatima tila 1500x1500mm	x	
Suihkutilassa on esim. Seinälle taittuva suihkutuoli		x
Suihkutilassa on kiinteät tukikaiteet pystyssä suihkun vieressä (pystytuki) sekä vaakatasossa 900mm korkeudella	x	
Saippuatelineen korkeus maasta 900-1000mm		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.7.3 Esteettömät wc:t

Kaikissa erillisissä tilaryhmissä samoin kuin eri kerroksissa tulee olla esteetön wc. Vähintään yhdessä esteettömässä wc:ssä on hyvä olla lastenhoitopöytä. Tilojen sijoittelussa tulee ottaa huomioon myös koulutilojen iltakäyttö.

Toimenpide	1	2
Esteettömän wc:n ovissa ei ole ovipumppua, vaan 600mm pituinen vaakatasossa oleva lankavedin 800mm korkeudella oven saranapuolella	x	

Toimenpide	1	2
Vapaata, kalustamatonta tilaa tarvitaan 1500x1500mm ja wc-istuimen molemmin puolin 800mm (tai peilikuviksi varustellut esteettömät wc:t)	x	
Wc-kalusteiden tulee erottua tummuuskontrastina seinästä		x
Ylös nostettava huuhtelupainikkeen nuppi on esteettömämpi kuin kaksiosainen painettava painike		x
Valaistusvoimakkuus >300lux, peilin edessä 500lux		x
Vaatekoukkujen asennuskorkeus 1600mm ja 1200mm		x
Wc-istuimen takana on 200-300mm vapaata tilaa	x	
Wc-istuimella on tukevat seinäkiinnitteiset käsijohteet 750-800mm korkeudella lattiasta	x	
Käsituissa on wc-paperiteline ja käsisuihkuteline		x
Käsisuihkun tulee olla käytettävissä WC-istuimelta ilman kurottamista. Käsisuihkun etäisyys WC-istuimesta saa olla enintään 400 mm. Käytettävyyttä parantaa ratkaisu, jossa käsisuihkun nostaminen telineestä käynnistää veden automaattisesti.		x
Pesuallas kiinnitetään tukevasti seinään. Sen tulee kestää etureunaan kohdistuva vähintään 150 kg paino, koska monet liikkumisesteiset joutuvat koko painollaan tukeutumaan pesualtaan etureunaan	x	
Käsienpesualtaan alla on 670mm vapaata polvitilaa		x
Käsienpesualtaan korkeus 800-900mm		x
Peilin alareunan korkeus 800-900mm lattiasta		x

Toimenpide	1	2
Saippua-annostelijaan ja käsipyyhkeisiin yltää käsienpesualtaan äärestä ilman liikkumista		x
Roska-astia on avattavissa yhdellä kädellä (ei poljinroskista!)		x
Esteettömässä wc:ssä tulee olla hälytysjärjestelmä, jota ulottuu käyttämään sekä wc-istuimella istuen että lattialta Lattian hälytyspainikkeeseen voidaan myös kiinnittää naru kiertämään tilan yhtenäisesti seinää pitkin 300 mm:n korkeudelle lattiasta	x	
Hälytyksen kuittauspainikkeen tulee olla esteettömällä korkeudella eli 90-1100mm lattiasta ja vähintään 400mm nurkasta	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.7.4 Muut wc-tilat

Muissa kuin esteettömissä wc-tiloissa on hyvä huomioida kunnollinen, tasainen valaistus sekä helposti hahmotettava tila

Toimenpide	1	2
Valaistusvoimakkuus >300lux, peilin edessä 500lux		x
Wc-kalusteiden tulee erottua tummuuskontrastina seinästä		x
Huomioidaan mahdollisia hyllyjä asentaessa, että niihin ei ole mahdollista törmätä	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.8 Henkilökunnan ja tukipalveluiden tilat

3.8.1 Neuvottelutilat

Toimenpide	1	2
Neuvottelutiloissa on kiinteät induktiosilmukat ja riittävä määrä langattomia pöytämikrofoneja	x	
Siirreltävä ja muunneltava kalustus mahdollistaa erilaisten tarpeiden huomioimisen		x
Sopiva pöydän korkeus pyörätuolinkäyttäjälle on 750-800mm lattiasta, polvitilan korkeuden tulee olla vähintään 670mm ja syvyyden 600mm		x
Pöydän vieressä tarvitaan vapaata tilaa vähintään 1300x1300mm		x
Istuimissa tulee olla selkänoja ja käsinojat Istuimia on hyvä olla eri korkuisia, noin 440-450mm tavanomaisesta istumakorkeudesta hyötyville ja 500-550mm jos esimerkiksi polvet tai lonkat ovat jäykät		x
Tuolien ja pöydän jalat varustetaan huopatarroilla äänen vaimennukseksi		x
Vaatenaulakot seinään kiinnitettävänä koukuina kahdelle korkeudelle, 1600mm ja 1200mm Ei ulkonevia osia, joihin näkövammaisen voi törmätä		x
Kokoushuoneessa tulee olla riittävä määrä pistorasioita kokouspöydän lähellä noin 1000 mm lattiasta ja vähintään 500 mm nurkasta. Pistorasioita voidaan asentaa myös kokouspöytään.		x

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat

3.8.2 Opettajien työtilat ja sosiaalityilat

Toimenpide	1	2
Siirrettävä ja muunneltava kalustus mahdollistaa erilaisten tarpeiden huomioimisen		x
Sopiva pöydän korkeus pyörätuolinkäyttäjälle on 750-800mm lattiasta, polvitilan korkeuden tulee olla vähintään 670mm ja syvyyden 600mm		x
Pöydän vieressä tarvitaan vapaata tilaa vähintään 1300x1300mm		x
Istuimissa tulee olla selkänoja ja käsinojat Istuimia on hyvä olla eri korkuisia, noin 440-450mm tavanomaisesta istumakorkeudesta hyötyville ja 500-550mm jos esimerkiksi polvet tai lonkat ovat jäykät		x
Tuolien ja pöydän jalat varustetaan huopatarroilla äänen vaimennukseksi		x
Vaatenaulakot seinään kiinnitettävänä koukuina kahdelle korkeudelle, 1600mm ja 1200mm Ei ulkonevia osia, joihin näkövammaisen voi törmätä		x
Työskentelytiloissa tulee olla riittävä määrä pistorasioita kokouspöydän lähellä noin 1000 mm lattiasta ja vähintään 500 mm nurkasta. Pistorasioita voidaan asentaa myös työskentelypöytiin.		x
Valaistuksen on hyvä olla säädettävä ja häikäisemätön, noin 300lux. Opetustilan pöytätasojen valaistus noin 500lux (esimerkiksi siirrettävien lisävalaisimien avulla)		x
Henkilökunnan tiloissa huolehdittava, että kaikkien toimintojen ääreen pääsee esteettömästi (kulkuväylä min. 900-1200 mm, kääntymiseen tarvittava tilaa 1300x1300mm)		x

Toimenpide	1	2
Henkilökunnan tiloissa yksi esteetön wc, joka sijaitsee tilojen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä		x
Opettajien työskentelytilaan asennetaan kiinteä induktiosilmukka ja äänentoistojärjestelmä.	x	
Ainakin osan henkilökunnan puku- ja pesutiloista on sovelluttava myös liikkumis- ja toimimisesteisille.	x	

1 = laki, määräykset, perusedellytykset, turvallisuus

2 = suositukset ja esteettömyyden ja yhdenvertaisen asioinnin mahdollistajat